

ІННОВАЦІЙНІ МУЛЬТИКЛАСТЕРИ ЯК ІНСТИТУТИ СУЧАСНОГО РЕФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ПРАЦІ

І. А. ОСТРОВСЬКИЙ, канд. екон. наук, доц.,
доц. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків

Розвиток регіональних ринків праці має спиратися на сучасні інтегровані інституційні утворення. Основні чинники конкурентоспроможності інтегрованих утворень на різних етапах еволюції територіальних економічних систем представлено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Основні чинники конкурентоспроможності інтегрованих утворень на етапах еволюції територіальних економічних систем

Етапи еволюції територіальних економічних систем	Основний чинник конкурентоспроможності інтегрованих утворень
Індустріальні агломерації	Транспортно-логістичні переваги: зниження рівня невизначеності та трансакційних витрат на ґрунті географічної концентрації, швидка реакція на інновації конкурентів
Інноваційні промислові зони	Кадрові та інфраструктурні переваги: зниження рівня невизначеності та трансакційних витрат з використанням формальних інститутів на підставі укладання явних контрактів з учасниками інтегрованого утворення про співробітництво (трансферт технологій)
Територіальні інноваційні мережі	Інформаційні переваги, зниження рівня невизначеності та трансакційних витрат з використанням неформальних інститутів (формування соціального капталу, дифузія управлінських інновацій)
Інноваційні кластери та мультикластери	Інноваційні переваги спільної діяльності мережевих механізмів науково-технічного співробітництва (формування інституціонального середовища інноваційного розвитку, державно-приватне партнерство)

У межах уточнення типології кластерів з урахуванням їх впливу на напрямки і темпи територіального розвитку представляється доцільним виділення категорії «інноваційний мультикластер», який визначають як квазіінтегроване утворення, тобто міжгалузеву економічну систему, що характеризується спеціалізацією учасників у рамках декількох пріоритетних для території видів економічної діяльності, об'єднаних загальним технологічним ядром.

З погляду цілісності й комплементарності виробничих процесів виділяють два типи територіальних економічних систем, що володіють потенціалом до формування інноваційних кластерів як технологічного ядра розвитку мультикластерів.

До першого типу можна віднести агломерації потенційних кластерів високотехнологічних виробництв, що включають повний спектр суміжних економічних процесів у ключових для регіону видах економічних діяльності, що включають поряд з виробництвом готової продукції раціональне природокористування й відновлення природного середовища.

До другого типу економічних систем відносять конгломерати територіально-виробничих комплексів, сформованих у відповідності з принципами попередніх технологічних укладів, обмежено взаємодіючих у рамках окремих технологічних процесів або виробничих операцій. Подібний підхід дозволив виділити, наприклад, природокористувальний мультикластер.

Мультикластери характеризуються об'єднанням у рамках економічної системи території підприємств, які здійснюють суміжні види економічної діяльності (добувні й переробні) і використовують технології попередніх технологічних етапів поряд з технологічними інноваціями.

Тим самим, мультикластери виконують роль «точок зростання» інституціонального середовища території розміщення, що ініціює дифузійно інституціональних інновацій через мережу трансакцій за участю резидентів і нерезидентів кластерного утворення.

Головне завдання інституціональної політики у сфері інновацій у сучасних ринкових умовах в Україні полягає, з одного боку, у тому, щоб поглибити процес системної трансформації економіки й усього суспільства, а з іншого – створити систему інститутів, яка гарантуватиме необоротність здійснених урядом уже сьогодні реформ, суттєве підвищення їх економічної та соціальної ефективності.

На цей час Україна не має чітко структурованої системи інституційного забезпечення змін в економічних системах. Для подолання невідповідності виробничої та інституційної структур суспільства вирішення завдань прискореної диверсифікації структури економіки регіонів за двома моделями: перша орієнтована на форсування традиційних промислових виробництв та сфери послуг, що працює для задоволення потреб кінцевих споживачів; друга модель орієнтована на забезпечення конкурентоспроможності національних підприємств у контексті переходу до постіндустріальної економіки, у якій основний обсяг доданої вартості виробляється за рахунок високої якості людського капіталу, використання інтелектуальних ресурсів. Інституціональні зміни в трансформаційній економіці, головним чином, повинні бути спрямовані на: підвищення частки високотехнологічної продукції в експорті; удосконалення податкових і митних механізмів вилучення природної ренти; розробку заходів щодо реформування природних монополій; підтримку малого й середнього бізнесу; розвиток національної венчурної індустрії.